

Corticosteroiden voor de huid

Hormoonzalven

Corticosteroiden worden ook wel 'hormoonzalven' genoemd. In deze foldertekst wordt over hormoonzalven gesproken.

In 1952 kwamen hormoonzalven op de markt. Het was in die tijd nog niet verplicht om medicijnzalf eerst uitgebreid te testen. Hierdoor bleek pas tijdens het gebruik dat er bijwerkingen optraden. Dit is de reden dat hormoonzalven een slechte naam hebben gekregen. Maar dat is niet terecht, omdat in de loop van de tijd afbouw- en onderhoudsschema's ontwikkeld, waardoor deze medicijnen met goede instructie van uw arts veilig gebruikt kunnen worden. In deze folder leest u hier meer over.

■ Wat zijn hormoonzalven

Hormoonzalven zijn zalven waar een medicijn in zit dat is afgeleid van het lichaamseigen hormoon cortisol. Het hormoon cortisol wordt door de bijnieren gemaakt uit cholesterol. Cortisol heeft veel belangrijke functies voor ons lichaam. Eén van deze functies is het remmen van ontsteking. Een andere functie is het remmen van celdeling.

■ Hoe werken hormoonzalven?

Hormoonzalven werken als ontstekingsremmer en zorgen dat de cellen minder snel delen. Ze worden veel gebruikt bij verschillende huidaandoeningen, zoals eczeem, psoriasis, lichen sclerosus en lichen planus. Ze onderdrukken klachten van roodheid, zwelling en jeuk van de huid. Er is zeer veel ervaring met hormoonzalven in de dermatologie.

■ Hoe goed werken hormoonzalven?

Hormoonzalven zijn verkrijgbaar in verschillende sterktes. Op basis hiervan worden ze ingedeeld in 4 klassen (klasse 1 = zwak, klasse 4 = zeer sterk: zie tabel 1).

De sterkte geldt zowel voor de werking als voor de bijwerkingen. Als u de juiste sterkte gebruikt, werken hormoonzalven goed. Binnen een week nemen jeuk, zwelling en roodheid meestal af. Het is belangrijk om niet direct te stoppen na het eerste effect. Lees hierover meer onder 'hoeveel mag u smeren'.

Corticosteroiden voor de huid

Hormoonzalven

Tabel 1. Indeling hormoonzalven voor lokaal gebruik

Klasse 1	Klasse 2	Klasse 3	Klasse 4
hydrocortison acetaat	flumetasonpivolaat (Locacorten®)	betamethason dipropionaat (Diprosone®)	clobetasolpropionaat (Clarelux®, Clobex®, Dermovate®)
	hydrocortisonbutyraat (Locoid®)	betamethasonvaleraat (Betnelan®)	betamethasondipropionaat in propyleenglycol (Diprolene®)
	triamcinolonacetonide	desoximetason (Topicorte®)	
		fluticasonpropionaat (Cutivate®)	
		mometason furoaat (Elocon®)	

■ Wanneer schrijft uw arts hormoonzalven voor?

- Uw arts schrijft u hormoonzalven voor als u een huidziekte heeft zoals eczeem, psoriasis, lichen sclerosus, lichen planus en verschillende andere huidziekten.
- Als u zwanger bent of borstvoeding geeft, mag u hormoonzalven gebruiken. Dit dient wel te gebeuren onder begeleiding van een arts, liefst een dermatoloog en/ of gynaecoloog.

■ Wanneer mag u GEEN hormoonzalven gebruiken?

- U mag geen hormoonzalven gebruiken als uw huidziekte veroorzaakt wordt door een bacterie, virus, schimmel, gist of parasiet.
- Op open wonden mag u geen hormoonzalven gebruiken. Dit mag wel als de wonden veroorzaakt zijn door een huidziekte zelf of door krabben.

■ Hoeveel mag u smeren?

Om te weten hoeveel zalf per lichaamsdeel nodig is, is onderstaand schema gemaakt (tabel 2). Dit schema gaat uit van de vingertop als maateenheid. Met één vingertopeenheid (VTE, figuur 1) kunt u een gebied ter grootte van beide zijden van

Corticosteroiden voor de huid

Hormoonzalven

een volwassen hand insmeren. Voor de vulva, penis of de geslachtsdelen en de anus is een halve vingertop meestal genoeg.

Figuur 1. Vingertopeenheid

Tabel 2. Aantal vingertopeenheden per leeftijd per lichaamsdeel

leeftijd	gezicht /nek	arm + hand	been+ voet	romp voorkant	romp achterkant	hele lichaam
3-12 mnd	1	1	1.5	1	1.5	8.5
1-2 jaar	1.5	1.5	2	2	3	13.5
3-5 jaar	1.5	2	3	3	3.5	18
6-10 jaar	2	2.5	4.5	3.5	5	24.5
11-16 jaar	2.5	3	6	5	6	31.5
Volwassen	2.5	4	8	7	7	40.5

mnd = maanden

Benodigde VTE voor diverse lichaamsdelen en verschillende leeftijden

In het begin van de behandeling gebruikt u de hormoonzalven meestal dagelijks. Als de huid geneest, is het belangrijk dat u niet direct stopt met smeren. Als u direct zou stoppen, kan de huidziekte meteen weer terugkomen. Het is belangrijk om na verbetering van de huid de zalf of crème langzaam af te

Corticosteroiden voor de huid

Hormoonzalven

bouwen (steeds iets minder vaak smeren) voor een zo goed mogelijk resultaat. Bij veel huidziekten is een onderhoudsbehandeling nodig om de klachten te blijven onderdrukken. Uw arts zal voor uw situatie een passend schema voorstellen.

■ Wat zijn de mogelijke bijwerkingen door het gebruik van hormoonzalven?

Lokale bijwerkingen

Uw huid kan extra gevoelig zijn door uw huidziekte, waardoor alles waar de zieke huid mee in aanraking komt een prikkend, vervelend gevoel geeft. Dit kan dan ook gebeuren de eerste dagen nadat u hormoonzalven gebruikt. Stop niet met smeren als dit gebeurt. Na een paar dagen smeren is dit gevoel meestal verdwenen. Overleg zo nodig met uw arts.

Andere bijwerkingen komen alleen voor na weken tot maanden gebruik. De meest voorkomende bijwerkingen (op de huid waar u smeert) zijn:

- Het dunner worden van de huid.
- Toename van kleine bloedvaatjes.
- Striae (striemen).
- Puistjes.

De kans op deze bijwerkingen neemt toe als u een sterkere hormoonzalf gebruikt (klasse 3 of 4). Ook hebt u meer kans op deze bijwerkingen als u de hormoonzalf in het gezicht en/of de lichaamsplooiën gebruikt. Bij de vulva treden bijwerkingen vaker op als de hormoonzalf op de niet-zieke huid gebruikt wordt. Ook komt irritatie vaker voor als er geen vette basiszalf gebruikt wordt in dit gebied, naast de hormoonzalf.

Doorgaans zal uw arts een schema voorstellen waarbij u (op den duur) meerdere aangesloten dagen smeert en meerdere aaneengesloten dagen van de week niet. In dat geval is het veilig om langdurig ook sterkere hormoonzalven te smeren.

Systemische bijwerkingen

Systemische bijwerkingen zijn de bijwerkingen die kunnen optreden doordat de hormoonzalf via de huid opgenomen wordt in het bloed. Het is niet bekend wanneer, of op welke termijn, systemische bijwerkingen optreden. Dit verschilt per persoon en is ook afhankelijk van de leeftijd (groter risico op kinderleeftijd). Wanneer alleen en klein

Corticosteroiden voor de huid

Hormoonzalven

huidgebied zoals dat van de geslachtsdelen behandeld wordt, is de kans hierop heel klein. Een van de mogelijke systemische bijwerkingen van hormoonzalf is het effect op de bijnierschors. Uw arts zal, indien bij u van toepassing, bijbehorende klachten hiervan met u bespreken.

■ Wanneer moet u uw arts waarschuwen?

U moet uw arts waarschuwen als:

- De zalf na twee weken goed smeren nog helemaal geen verbetering geeft.
- Uw klachten erger in plaats van minder worden.
- U puistjes krijgt op plaatsen waar u smeert.
- U striae (striemen) ziet ontstaan.
- Het niet lukt om af te bouwen.
- Het u niet lukt, om wat voor reden dan ook, om de zalven of crèmes te smeren.

■ Hormoonzalven in combinatie met andere zalven

Het is belangrijk om één uur voor en één uur na het aanbrengen van een hormoonzalf geen andere zalven te gebruiken. Anders kan het zijn dat het medicijn minder goed werkt.

Uw arts schrijft soms naast hormoonzalf een antibacteriële en/of een antischimmel zalf voor. Schimmels en bacteriën groeien makkelijker in een zieke huid. Daarom wordt soms een combinatie van 2 verschillende zalven door uw arts geadviseerd.

■ Wat kunt u zelf wel / niet doen?

- Gebruik naast hormoonzalven een vette basiszalf of crème. Dit kan bijvoorbeeld koelzalf zonder rozenolie, paraffine/vaseline, cetomacrogolzalf/-crème of vaseline lanette crème zijn.
- Neem de tijd om uw huid te behandelen op vaste tijdstippen op de dag.

Corticosteroiden voor de huid

Hormoonzalven

- Zoek informatie op over uw huidziekte. Hoe beter u uw huidziekte begrijpt, hoe beter u uzelf kunt behandelen. Vraag uw arts of verpleegkundige om begeleiding hierin.
- Als uw huidziekte opeens erger wordt, start dan direct met behandelen. Meestal verdwijnen de klachten dan snel weer. Raadpleeg uw arts bij twijfel.

Hebt u na het lezen van deze folder nog vragen, dan kunt u deze met uw arts of verpleegkundige bespreken.

Zie onder een schema dat u zelf kunt invullen voor het gebruik van de voorgeschreven hormoonzalf.

Samenwerkingsverband Anogenitaal Netwerk

In het Anogenitaal Netwerk werken dokters uit verschillende ziekenhuizen en van meerdere medische specialismen met elkaar en met andere zorgverleners samen rondom de zorg aan patiënten met anogenitale klachten. In het Anogenitaal Netwerk delen dokters hun kennis en expertise rondom patiëntenzorg en wetenschappelijk onderzoek met elkaar. Ons doel: de beste zorg, op het beste tijdstip en op de beste plek.

Corticosteroiden voor de huid

Hormoonzalfen

Anogenitaal
Netwerk

Naam hormoonzalf:

Week	1	2	3	4	5	6	7
maandag							
dinsdag							
woensdag							
donderdag							
vrijdag							
zaterdag							
zondag							

Week							
maandag							
dinsdag							
woensdag							
donderdag							
vrijdag							
zaterdag							
zondag							

X = hormoonzalf gebruikt
- = niet gebruikt